

Könyvismertetés

Dr. Szemerédy Miklós: A Gut-Keled nemzetség és a Guti erdő

Kiadta a Nyírségi Erdészeti Rt., Debrecen, 2005. 10. 15.

Képekkel, térképekkel és hivatalos iratok (dokumentumok) xerox másolataival, bőségesen ellátott bizonylatokkal igazolt erdészeti könyvet ajánlok az erdészeti szakma múltja iránt érdeklődők figyelmébe.

Talán sokaknak feltűnhetett, hogy a tősgyökeres magyar világ szívében hogyan kaphatott német nevet (Gut) egy erdőbirtok és település, és ez hogyan juthatott Debrecen város tulajdonába.

Annyit sikerült megállapítani, hogy a Gut-Keled testvérpár Németországból jött hazánkba, és Péter (1038–1041, 1045–1046) uralkodása alatt 1045-ben már testörparancsnok volt. A szerző ugyan nem mondja ki, mert dokumentálni nem tudta, egyik feltételezés szerint, de ez nem valószínű, hogy Gizella bajor főhercegnő Szt. Latván királyunk feleségének kíséretként jöhetett hazánkba, és maradt itt.¹ A Gut-nak nevezett földbirtokhoz királyi adomány (donatio) útján jutott.

A családi kapcsolatok tisztázása után a könyv végig követi az erdőbirtokban folyt fahasználat, majd erdőgazdálkodásának történetét 1457-től napjainkig. A primitív fahasználatot (faizás, falevágás)

ERDŐSZAKASZTÁS-nak nevezték. A szakirodalomban annak idején használt TARLASZTÁS, a véghasználatnak (tarvágnak) felel meg. A múlt évszázad elején még én is ismertem a KOMPETENCIA-t (illetményfát). Ez főként a hivatalvezetők részére a várost terhelő, évente a házhoz szállítandó tűzifa fogalmát takarja. Ez némileg a kegyúri kötelezettséghez hasonlítható. Ez a várost terhelő kötelezettség csak 1916-ban (az első világháború alatt) szűnt meg.

Arról is részletes felvilágosítást kapunk, hogy a várostól mintegy 30–40 km-re fekvő és Szabolcs vármegye területéhez tartozó Gut-i birtok hogyan jutott Hajdú vármegye székhelyének, Debrecennek a tulajdonába: az eladósodott birtokosok birtokaikat a gazdag civis város részére zálogba adták (nem tudták kiváltani).

Az addig rapszodikus „erdőgazdálkodást” az 1879. évi XXXI. tc. rendelkezése alapján elkészített erdőgazdasági üzemterv előírásainak részbeni betartásával rendszeres erdőgazdálkodás váltotta fel. Míg a fahasználati előírásokat betartották, addig a felújítások elmaradásával a pusztavágások területe felszaporodott. Ennek kétharmad része sarjztatással, egyharmada makkvetéssel, ill. csemeteültetéssel került felszámolásra.

Gondot okozott a nagy távolságra fekvő Gutról a faanyagnak Debrecenbe történő beszállítása. Ezért 1882-ben keskenyvágányú (950 mm) erdei vasút építésébe kezdtek, ami 1882 július közepéig Gutig el is készült. A köznyelv által Zsuzsinak keresztelt kisvonat Debrecen ellá-

tásban is szerepet kapott, mert 1923-tól személyszállítást is folytatva a falu termékeit az asszonyok ezen szállíthatták a debreceni piacra. A vasút részletes történetét is közölte a szerző.

A könyv végén rövid összefoglalást ad a Gut-i erdő második világháború utáni sorsáról, az ott történt erdőgazdálkodásról, az akác nemesítéséről, és az ott folytatott árbocakác nemesítéséről.

A könyv keresztmetszetet ad az erdőgazdálkodás eleinte lassú, majd a mind gyorsabb fejlődéséről, amely még a részvénytársasági formánál is követhető.

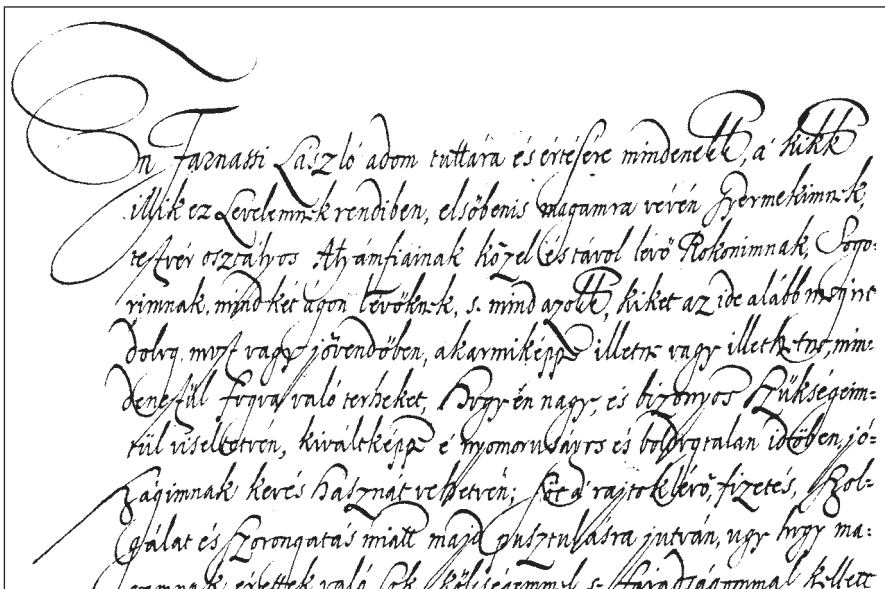
Az erdészettörténeti kutatás egyik jelentős eredménye dr. Szemerédy erdőmérnök könyve, amely csak sok és kitartó munka eredményeként születhetett meg. Külön ki kell emelni a régi fényképek és térképek fáradságos összegyűjtését, a Gut-i erdészeti személyzetének az 1900–2004-es évek vonatkozó közlését, elismerve ezzel az elődök szakmai elkötelezettségét. De meg kell említeni a régi, nehezen olvasható hivatalos iratok olvashatóvá tételét és a latin szövegek magyarra fordítását is.

A könyvben két elírást találtam. Az egyik a 99. oldalon: 1829 helyett 1929; a másik a 176. oldalon: nem Horváth Aurél, hanem Arvéd.

Amidőn a könyv szerzőjének ez irányú munkáját megköszönjük, arra kérjük, kutató munkáját ne hagyja abba, örvendeztesse meg a szakmát további érdekes erdészettörténeti könyvvel.

Végül köszönet a könyv megjelenését lehetővé tevő Nyírségi Erdészeti Rt. vezérigazgatójának, a könyv szép kiállításáért a debreceni Nyomdaipari Szolgáltató KKT-nek.

Dr. Kollwenz Ödön

Elzálogosító szerződés 1695-ből

¹ Legvalószínűbb Kézai Simon és a Képes Krónika állítása szerint, hogy Svábföldről Hohenstaufen várából érkezett a két testvér Gut és Keled III. Henrik második 1045-ös seregeivel. Aba Sámuelről a ménfői csatában vették vissza a trónt Péter király számára. Határszolgálatiért kapott földjei Fejér vm.-ben, Berek vm.-ben és Bihar vm.-ben is Gut nevet viseli.

Želimir Borzan:
Imenik drveća i grmlja.
[Fa- és cserjenevek.] –
Hrvatske sume, Zagreb, 2001,
pp. 485.

A zágrábi egyetem erdészeti fakultásának dendrológia és erdészeti genetika professzora impozáns könyvet jelentetett meg a közelmúltban. 1849 fás növényfaj (fa, cserje, törpe- és félcserje, fásodott szárú lián) aktuális tudományos nevét, a gyakrabban használt szinonim neveket, továbbá a fajok horvát, angol és német neveit gyűjtötte csokorba. Az őshonos fás taxonokon túl felvett jegyzékébe minden olyan dendrotaxont, amelyet Horvátországban (és Közép-Európában) arborétumokban, dendrológiai gyűjteményekben, botanikus kertekben ill. közterületeken, mezőgazdasági és erdőterületeken ültetnek. E teljességre való törekvés eredményezi a csaknem kétezres fajsámot! A horvát megnevezéseknél újítást is bevezet a szerző, a tudományos neveknél alkalmazott kettős nevezéktant kiterjeszti a köznyelvi fajnevekre is, ahol az első

név a fajra vonatkozik, a második pedig a nemzetségnevet adja. [Az információbőbbleten túl ez a megoldás a köznyelvi megnevezéseket is egyértelművé teszi, átültetése a magyar nyelvbe megfontolandó.] A sokévi gyűjtőmunka eredménye, hogy az angol és a német megnevezéseknél is megtaláljuk

a gyakoribb nevek mellett a lokálisan használt társneveket is. A szótár összeállításának tudományos igényét mutatja többek között, hogy a fajnevek mellett a nemzetségek, családok, rendek neveit is megtaláljuk horvátul, angolul, németül. A szótárrészhez kapcsolódva 4 regiszter segíti a könnyebb eligazodást, amit a szerzőnevek (auktornevek) indexe és egy bőséges irodalomjegyzék egészít ki.

Az A4-es kivitelű, különleges, finom papíron megjelent művet 60 egész oldalas akvarell illusztrálja, a gyakoribb fa- és cserjefajok képei Hempel és Wilhelm 1889-ben Bécsben megjelent háromkötetes művéből kerültek átvételre.

Ezt a könyvet nem csak a tudományos kutatók forgathatják haszonnal, hanem minden olyan szakember, aki valamilyen módon kapcsolatban áll a fa- és cserjefajokkal. Üdvözlendő lenne, ha a magyar nevekkel kiegészítve nálunk is megjelenhetne Želimir Borzan professzor könyve, amely az erdészeti szaknyelv ápolásának és fejlesztésének fontos mérföldköve lenne.

Dr. Bartha Dénes

Egyesületi hírek

Helyi csoport titkári, szakosztályvezetői értekezlet a Pilisben

Az Országos Erdészeti Egyesület 2005. november 3-án és 4-én a Pilisi Parkerdő Rt. Visegrádi Erdészeténél, a Mogyoróhegyi Természet és Erdővédelmi Központban tartotta értekezletét. A megjelent egyesületi tisztségviselőket *Zambó Péter* vezérigazgató és *Cserép János* elnök köszöntötte. *Ormos Balázs*, az OEE főtitkára adott áttekintést az egyesületi feladatokról a következők szerint. Kiemelt, felelősségteljes feladata a vezetésnek és a tagságnak, a 2006. évi egyesületi választások lebonyolítása. A választásokra hatással lehet a politika mindenüvé történő behatolása, mely nem szerencsés az Egyesület életében, de felelőtlenség nem számolni vele. Vezérfonalként kezelendő, az Egyesület programja, mely a szakmai értékteremtést az érdekérvényesítés elé helyezi, azzal összhangban. Kiemelt program az ágazat pénzügyi helyzetének javítása, a munkahelyek megtartása. A létszámcsökkenés érezteti hatását az egyesületi életben is, egyre kevesebben jelennek meg a rendezvényeken, nehezen vállalnak egyesületi munkát. A volt egye-

sületi székházba való visszajutás továbbra is kiemelt feladat, melyben mutatkozik némi előrelépés. A birtokon belül kerülés hosszú, türelmes, de kitartó munka eredménye lehet, melyről nem mondhat le a tagság.

Az egyesületi élet fenntartásának záloga az anyagi háttér biztosítása. A tagdíj-rendezés jól sikerült, ennek következtében az Egyesület anyagi helyzete rendezett. Meg kell köszönni a vezető testületek és a tagság munkáját és támogatását.

A működés és rendezvények szervezése tekintetében célszerű a régiók szerepének erősítése. A rendezvények hatékonyságát az „akció” jellegű rendezvények fokozhatják. Erre figyel fel a közvélemény és a sajtó is. A Vándorgyűlés szervezése jól halad.

A jövő évi erdészversenyt, mely a tervek szerint Mátrafüreden kerül megrendezésre, célszerű összekötni az ugyan-csak a Mátrában megrendezésre kerülő Bányász-kohász-erdész találkozóval. Jövő év telén, az erdészből Pécsen kerül megrendezésre. Cserép János elnök ki-egészítéseket fűzött a fellevezetőhöz. A Vándorgyűlés már jogilag nem küldött-közyűlés, ezért támogatja a külön közgyűlésen történő tisztségviselő választ-

tást. Az Erdészeti Lapok Szerkesztőbizottsága működésének átgondolását is javasolja. A szervezet régiós megerősítését szorgalmazza. A székház ügyét intézni kell, mert a Fő utcai helységek sorsa bizonytalan. A választásokkal kapcsolatosan bejelentette, hogy a következő egyesületi választáson elnöknek nem kíván indulni. Az ágazat pénzügyi támogatásánál, a kommunikációnál figyelemmel kell lenni az ágazat stabilitására. *Péti Miklós* a Vándorgyűlés szervező bizottsága nevében tartott tájékoztatót. A baráti találkozó és a szállás Balatonkenesén lesz, a közgyűlés pedig Pápán. A fellevezetők után hajnalig tartó élénk vita bontakozott ki a jelen lévők között. Többen tették szavá, hogy a politika beépülése az egyesületbe nem kívánatos tendencia. A választások időpontját egyeztetni szükséges az országos választások időpontjával. Egyetértés volt abban, hogy a Vándorgyűlés időpontja előtt tartandó küldöttközgyűlésen történjen meg a tisztségviselők megválasztása és a Vándorgyűlés az ünnepélyes átadásnak adjon helyt. Vita bontakozott ki az aktív vagy aktív nyugdíjas elnök és tisztségviselők mellett és ellene. A tisztségviselők elkötelezett, megfelelő idővel és támogatással bíró tagtársak közül kerüljenek ki. Többen kifogásolták a Vándorgyűlések magas